

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

УДК 271.222 (477.87-22Вільхівці)-523.6-9 «17»
DOI: [https://doi.org/10.33782/eminak2021.2\(34\).515](https://doi.org/10.33782/eminak2021.2(34).515)

ПЕТРО-ПАВЛІВСЬКИЙ МОНАСТИР У СЕЛІ ІРНЌС (ВІЛЬХІВЦІ) У ХVІІІ СТ.

Олександр Монич

Ужгородський національний університет (Ужгород, Україна)
e-mail: maleksandnr@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1264-2305>

У статті проаналізовано історію появи та розвитку Петро-Павлівського чоловічого монастиря в селі Вільхівці Тячівського району Закарпатської області. Предметно досліджуються окремі аспекти діяльності обителі у ХVІІІ ст.: установчі документи, список настоятелів, склад чернецтва, насельників, соціальна, фінансово-господарська та культурна складові життя обителі.

Окремі архівні джерела вводяться до наукового обігу вперше, а тому подають нові дані з історії обителі, особливо активної фази її діяльності у 1708-1751 роках.

Ключові слова: Мараморош, єпархія, монастир, єпископ, настоятель, ігумен, монастир, чернецтво, документ

Становлення та розвиток будь-якої єпархії важко уявити без наявності в її організаційній структурі чернецтва. Монастирі – невід’ємна складова великих церковних адміністративних одиниць, а тому вони завжди були предметом досліджень церковних і світських істориків.

Церковна діяльність короткої у часі існування, але багатой за подіями Марамороської єпархії у ХVІІІ ст., безпосередньо пов’язана з давніми монастирями. Мова йде, передусім, про чернечі центри в Углі та Грушеві. Однак, практично з кінця ХVІІ – початку ХVІІІ ст. у комітаті Мараморош масово почали з’являтися нові невеликі монастирі та скити, які не мали тривалої історії буття.

Загалом, протягом 1680-1720 рр. у межах означеного регіону виникло 11 нових скитів, а загальна їх кількість досягла 13-ти. Їх поява пояснюється намаганням укріпити Православну Церкву та затримати поширення унії у комітаті Мараморош¹, тим більше, що de facto з 1690 р., хоча були й ранішні спроби, Мараморош остаточно відділився від Мукачеве².

¹ Фенич В., Цапулич О. Малоберезнянський Свято-Миколаївський монастир та нариси Чину св. Василя Великого на Закарпатті. Ужгород: Вид-во «В. Падяка», 2004. С. 45.

² Hodinka A. A munkácsi görög szertartású püspökség okmánytára. I. KÖT. 1458-1715. Ungvár. 1911. LVI. P. 545-546; Гаджега Василій. Додатки к історіѣ Русинов и руських церквей в Мараморошѣ. Студіѣ исторично-архивнѣ // Науковий Зборник товариства «Просвѣта» в Ужгородѣ. Рочник I. Ужгород: Книгопечатня акційного товариства «Унію», 1922. С. 159; Пекар Атанасій В., ЧСВВ. Нариси історії Церкви Закарпаття. Серія II. «Записки ЧСВВ». Секція I. Т. I: Єрархічне оформлення. Рим-Львів: Вид-во Отців Василіан «Місіонер», 1997. С. 71; Монич Олександр, протоіерей. «Імстичівсь-

Одним з цих нових, сьогодні вже *de facto* давніх монастирів, була чернеча обитель у селі Вільхівці (*угор. Irhóc; Irkolcz; Irholcz; Irhocz*) Тячівського району Закарпатської області.

Історія монастиря дає можливість стверджувати, що дослідження цієї обителі є не тільки актуальним, але воно має і певні наукові проблеми, вирішення яких і є предметом статті. Проблемні аспекти пов'язані, передусім, як з відсутністю окремої предметної праці, так і поверхневим залученням до вивчення теми архівного матеріалу. Тому, практичним значенням вказаної розвідки є заповнення існуючих білих плям в історії монастиря, а також аналіз та опис виявлених нових фактів і подій.

У цілому історіографія й архівний матеріал про діяльність Вільхівського монастиря в українській історіографії є недопрацьованими і потребують доповнень. Опубліковані архівні матеріали в існуючих працях, не дають дослідникам можливості повноцінно ознайомитися з історією обителі. Пошуки відповідей на ці проблематичні питання – стали метою і завданням нашої публікації.

Завдяки нововиявленим архівним документам, авторська розвідка доповнює новими даними історичну минувшину монастиря. У тематичних дослідженнях попередників є випущені з поля зору окремі документи, впровадження яких до наукового простору сьогодні корегують сталі висновки та дозволяють розширити тематичне коло досліджень чернецтва у комітаті Мараморош загалом.

Практичне значення отриманих результатів сприятиме повноцінному дослідженню, як церковної минувшини Православної церкви на Закарпатті у XVIII ст., так і комплексному вивченню церковної історії України загалом.

Вільхівський Петро-Павлівський чоловічий монастир цікавий тим, що він був заснований у селі, де звершував парафіяльне служіння останній єпископ Мараморської єпархії Досифей (Феодорович). Діяльність обителі безпосередньо пов'язана з діяльністю єпископа, який певний час (до 1718 р.) був ігуменом цього монастиря.

Вивчення історії монастиря у селі Вільхівці почалося з кінця XIX ст. Дослідником, у працях якого вперше подається дотична історія обителі, був отець Михайло Лучкай³. Другою за значення можна вважати працю Олексія Петрова⁴. Вслід за ними з'явилися й інші публікації та монографії в яких прямо чи дотично досліджується історія монастиря. Ці праці представлені такими відомими авторами, як: о. Анатолій Кралицький⁵, о. Юрій Жаткович⁶, Антал Ґодінка⁷, о. Василій Гаджега⁸,

кий екзил» в часи правління останніх православних архієреїв Мукачівської єпархії: Іоанікія (Зейкана) та Мефодія (Раковецького) // Наукові Записки Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василя (Проніна) (Ужгород). 2019. № 6. С. 383-409.

³ Лучкай М. Історія карпатських русинів: У шести томах / Дешифрування рукопису Ю.М. Сака; пер. укр. мовою А.М. Ігната. Т. III. Ужгород: Закарпаття, 2002. 322 с., іл.

⁴ Петров А., проф., д-р. «Старая вѣра» и унія въ XVII-XVIII вв. Пояснительная записка // Матеріали для історії Угорської Русі. Т. I. Санкт-Петербург, 1905. 73 с.; Його ж. «Старая вѣра» и унія въ XVII-XVIII вв. Пояснительная записка // Матеріали для історії Угорської Русі. Т. II. Санкт-Петербург, 1906. 88 с.

⁵ Кралицькій А. Списокъ монастырей Чина Святого Василя Великого, существовавшихъ иногда въ Марамороши (въ Угорщинѣ) и истертыхъ императоромъ Юсифомъ II 1788 г. // Науковий збірникъ издаваемый литературнымъ обществомъ Галицко-Русской материцы. Годъ изданія первый. Выпуски I-IV. Львовъ: Въ книгопечатнѣ Ставропигійского Института, 1865. С. 50-53.

⁶ Жаткович Ю. Епископы Мараморошские // Листок. № 17. Год VII. 01 сентября. Унгарь, 1891. С. 196-197; Його ж. Епископы Мараморошские // Листок. № 22. Год VII. 15 ноября. Унгарь, 1891. С. 256-257.

о. Гліб Кінах⁹, о. Атанасій Пекар¹⁰, о. Степан Пап¹¹, о. Василій (Пронін)¹², В. Пагирия¹³, М. Сирохман¹⁴, В. Кічера¹⁵, В. Мороз¹⁶ і т.д.

Джерельна база, яка розкриває історію та буття монастиря, представлена архівними матеріалами фондів Державного архіву Закарпатської області (далі – ДАЗО). Передусім мова йде про документи, які зберігаються у фондах № 64 та № 151. Найголовнішим архівним документом, в якому міститься практично вся історія монастиря, є відоме «Списаніє Сѣбителей Мараморыскыхъ древле бывшихъ и нынѣ зостающихъ»¹⁷, Суттєву допомогу в дослідженні монастиря ми отримали завдяки зведеним збірникам-каталогам окремих документів вказаних фондів ДАЗО¹⁸. Більшість документів, що містяться у збірниках, складені латинською мовою, проте є документи угорською, старослов'янською, німецькою, італійською, румунською мовами. Ідентичний описовий матеріал можна також знайти і в інших оглядових виданнях документів ДАЗО¹⁹.

Згідно «Списанія» монастир у селі Вільхівці був заснований у 1708 р.²⁰ Ця дата, як установча, наводиться також і більшістю дослідників²¹. Однак, у переліку документів жупного архіву Марамороської жупи про дарування земельних ділянок Ва-

⁷ Hodinka A. Op. cit.

⁸ Гаджега Василій, др. Вказ. праця. С. 140-228.

⁹ Кінах Гліб, о., ЧСВВ. Посіщенне марамороських монастирів 1749 р. // Записки ЧСВВ. Т. II. Вип. 1-2. Жовква, 1926. С. 105-122; Його ж. Посіщення закарпатських монастирів ЧСВВ в рр. 1755, 1756, 1765, 1809 // Записки ЧСВВ. Т. III. Вип. 3-4. Львів, 1930. С. 432-446.

¹⁰ Пекар Атанасій В., ЧСВВ. Вказ. праця. Т. I.; Його ж. Нариси історії Церкви Закарпаття. Т. III: Мо-наше життя. Ужгород: КП «Ужгородська міська друкарня», 2014. 224 с.

¹¹ Пап Степан, отець. Історія Закарпаття. Т. II. Івано-Франківськ: Вид-во «Нова Зоря», 2002. 443 с.

¹² Пронин Василій, архимандрит. История Православной Церкви на Закарпатье. Кандидатская работа архимандрита Василя (Пронина) «История Мукачевской епархии (с древнейших времен до Первой Мировой войны 1914 года)». Издание 2-е. Свято-Николаевский Мукачевский монастырь. ОРП «Філокаліа», 2009. 524 с.

¹³ Пагирия В. Монастирі Закарпаття (1360-1939). Мукачево: Видання Мукачівсько-Ужгородської Православної єпархії, 1994. 110 с.

¹⁴ Сирохман М. Церкви України. Закарпаття. Львів: «Мс», 2000. 880 с., іл.

¹⁵ Кічера В. Інституційна розбудова провінції чину Василіан на Закарпатті у період правління Мукачівського єпископа Андрія Бачинського (1773-1809) // Русин. 2008. № 3-4 (13-14). С. 76-83; Його ж. «Списаніє обителєй Марамороскихъ» як історичне джерело // Румунсько-Українські відносини. Історія та сучасність. Editura Muzeului Sătmărean, 2015. С. 41-54.

¹⁶ Мороз В. Історія чернецтва у спадщині о. Анатолія Кралицького, ЧСВВ // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Історія». 2020. Вип. 1 (42). С. 20-29.

¹⁷ Держархів Закарпатської області (ДАЗО). Ф. 64. Оп. 1. Спр. 66. 8 арк.

¹⁸ Мукачівська Греко-Католицька єпархія. Документи. Editura Muzeului Sătmărean. Т. I. Satu Mare – Ujgorod, 2007. 389 с.; Мукачівська Греко-Католицька єпархія. Документи. Editura Muzeului Sătmărean. Т. II. Satu Mare, 2012. 403 с.; Мукачівська Греко-Католицька єпархія. Документи. Editura Muzeului Sătmărean. Т. III. Satu Mare, 2015. 464 с.

¹⁹ Перелік фондів Державного архіву Закарпатської області України / Упор.: Михайло Делеган, Віорел Чубота, Ірина-Люба Горват. Видавництво Сатумарського повітового музею: Tipografia «Infogația Zitei». Satu Mare – Ужгород, 2004. 186 с.; Місюк М., Куташі О. Анотований перелік описів фондів угорського походження Берегівського підрозділу Державного архіву Закарпатської області до 1918/1919 рр. – та за 1938-1944/1945 рр. Будапешт, 2014. 353 с.

²⁰ ДАЗО. Ф. 64. Оп. 1. Спр. 66. Арк. 4.

²¹ Див.: Кралицькій А. Вказ. праця. С. 51; Петров А., проф., д-р. Вказ. праця. Т. I. С. 16; Кінах Гліб, о., ЧСВВ. Посіщенне марамороських монастирів... С. 112; Пекар Атанасій В., ЧСВВ. Вказ. праця. Т. III. С. 63; Пронин Василій, архимандрит. Вказ. праця. С. 280; Пагирия В. Вказ. праця. С. 84; Сирохман М. Вказ. праця. С. 544; Мукачівська Греко-Католицька єпархія. Вказ. праця. Т. I. С. 262.

силіанським монастирям²² є зафіксований факт дарування у спадщину земельної ділянки села Irkolcz. Документ датується 1610 р.²³ У документі не йде чітко мова про Вільхівський монастир, однак враховуючи заголовок архівного документу, виникає логічне питання про те, кому все-таки був дарований клаптик землі села Вільхівці у 1610 році? Отже, ідея про заснування монастиря ймовірно виникла набагато раніше, за сто років до першої офіційної «літописної» згадки про монастир?

Найповніше повідомлення про заснування монастиря міститься у «Списанії». Документ повідомляє, що процес заснування та створення чернечої обителі почався з прохання ієрея Івана Зубрицького до вільхівчан збудувати йому невеликий храм – «цр҃квцѣ»²⁴. Отець Афанасій Пекар, маючи на увазі майбутній монастир, інтерпретує це прохання, як будівництво «невеличкого монастирця з церковцею»²⁵, і додає, що отець Іван був «сусіднім парохом»²⁶, однак не наводить у своїй праці назву сусіднього села в якому він служив.

Зі «Списанія» дізнаємося, що ієрей Іван Зубрицький прийняв чернечий постриг від першого Марамороського єпископа Йосипа Стойки над яким «бл҃гѣтѣ прѣотопопа мѣвѣ»²⁷.

Храм майбутнього монастиря був побудований за часів іншого протопопа, майбутнього православного Марамороського єпископа Дмитра Вульхувського. У повідомленні «Списанія» йдеться про те, що отець Дмитрій після смерті своєї дружини залишився «сѣ многи ми чл҃ды» і, не знаючи що робити, прийняв чернецтво з іменем Досифей «по сѣмѣ н б҃ппѣ»²⁸. З документу дізнаємося, що Досифей інколи залишався в цій обителі «н б҃ тої шен҃тели подеколи зор҃гавалѣ»²⁹. Тобто, після чернечого постригу Досифей жив певний час у Вільхівському монастирі³⁰. Петров на основі «Списанія» вважає, що Вільхівський монастир був власністю Досифея, його, так би мовити, «хутором»³¹.

На момент опису чернечих обителей Мараморошу (1749 р.) про Вільхівський монастир дізнаємося, що монастирський храм був побудований з дерева. У ньому були: дерев'яний престол з чотирма обрусами, різьблена гробниця, антиминос єпископа Йосипа Стойки на якому автор списання, протоігумен Гедеон Пазин, наказав більше раз служити літургії. Це говорить про те, що станом на 1749 р. Божественна літургія у храмі звершувалася рідко. В храмі були всі необхідні богослужбові начиння, книги та священницькі одежі. Біля храму була дзвіниця з одним дзвоном, одна огорожена стайня (інша впала), дві хати під одним дахом, одна келія, сільськогосподарські приладдя, худоба. Монастир володів землею, розміром у 20 возів сіна. Землю монахи часто вимінювали та викупували на більші клаптики землі.

²² ДАЗО. Ф. 64. Оп. 5. Спр. 13. 1 арк; Мукачівська Греко-Католицька єпархія. Вказ. праця. Т. I. С. 63-65.

²³ ДАЗО. Ф. 64. Оп. 5. Спр. 13. Арк. 1.

²⁴ ДАЗО. Ф. 64. Оп. 1. Спр. 66. Арк. 4.

²⁵ Пекар Атанасій В., ЧСВВ. Вказ. праця. Т. III. С. 63

²⁶ Ibidem.

²⁷ ДАЗО. Ф. 64. Оп. 1. Спр. 66. Арк. 4; Кралицькій А. Вказ. праця. С. 51; Кінах Гліб, о., ЧСВВ. Посіщенне марамороських монастирів... Вказ. праця. С. 112; Пронин Василь, архимандрит. Вказ. праця. С. 280.

²⁸ ДАЗО. Ф. 64. Оп. 1. Спр. 66. Арк. 4.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Петров А. Вказ. праця. Т. II. С. 39; Монич О., диякон. Заневський монастир в Полонинах: Нариси з історії Угольського та Углянського монастирів. Ужгород: ВАТ «Патент», 2009. С. 47.

³¹ Петров А. Вказ. праця. Т. I. С. 17; Петров А. Вказ. праця. Т. II. С. 39.

Найбільше в цьому досяг успіху ієромонах Йосип, який «и ѿнѣ при той црквѣ ѡбнѣтлетъ»³². Як розповідав автору «Списанія» тодішній «боглюбивъ» (*староста села – авт.*) та водночас житель цього села, монастир був як «млюршагъ» (хутір)³³, як блаженної пам'яті Досифею, так і селу Вільвіці. Люди села, коли хотіли – брали з цього монастиря все що хотіли, а ті, хто жив у монастирі не могли захищати майно, бо не мали на це права³⁴.

Староста села повідомляв автора опису, що загалом монастирські справи йдуть погано: монахи терплять велику зневагу від кальвінів та інших людей, а також неодноразово, публічно піддавалися зневажливому ставленні з боку комітатської влади. Насамкінець, староста підсумував, що деякі монастирі є більше для приниження віри, аніж на духовну користь. Це було написано при свідках: превелебному отці архідияконі Іванові Вульхувському, Степанові Тересвянському та вже згаданому старості села³⁵.

Отже зі «Списанія» ми дізнаємося про те, що храм монастиря, а відповідно і монастир, був заснований у 1708 р. Його першим настоятелем був ієрей Іван Зубрицький. Обитель була транзитним місцем перебування відомого єпископа Досифея Феодоровича, який з 1710 по 1718 роки був ігуменом Вільхівської обители³⁶. Ставши єпископом, він оселяється в Углянському монастирі³⁷, однак продовжує вважати себе ігуменом Вільхівського монастиря і вільно розпоряджатися «його добрами»³⁸. Дослідники вважають, що монастир був посвячений пам'яті святих апостолів Петра і Павла³⁹.

Період 1720-1788 рр. є скупим на джерельні відомості про монастир, однак виявлені документи свідчать, що в обителі, станом на 1751 р., були ченці.

«Списаніє» повідомляє, що у 1749 р. (час написання) у монастирі був ієромонах Йосип, який займався обміном і викупом землі⁴⁰. Вказаний ієромонах, який за професією був столяром, досяг чималого успіху у земельних і фінансових справах⁴¹. Масштаби фінансових «справ» отця були чималими. Підтвердженням цьому є виявлена пояснювальна записка, яка датується 13.11.1751 р., греко-католицького вікарія в Мараморощі Андрія Бачинського⁴². Останній свою відсутність у Маріяпівчї, єпископу Мануїлу Ольшавському пояснює тим, що має невідкладні церковні справи у комітаті. Однією з них є вирішення питання фінансового боргу монаха монастиря у селі Ighols, Йосипа, який повинен сплатити вікарію 156 угорських флоринів⁴³.

Стислі повідомлення про церковне життя села Вільхівці отримуємо з актів візитації греко-католицького єпископа Мануїла Ольшавського 1751 р. до Марамор-

³² ДАЗО. Ф. 64. Оп. 1. Спр. 66. Арк. 4.

³³ Петров А. Вказ. праця. Т. I. С. 17.

³⁴ ДАЗО. Ф. 64. Оп. 1. Спр. 66. Арк. 4.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Пап Степан, отець. Вказ. праця. С. 292; Пекар Атанасій В., ЧСВВ. Вказ. праця. Т. III. С. 63.

³⁷ Пронин Василій, архимандрит. Вказ. праця. С. 263.

³⁸ Пекар Атанасій В., ЧСВВ. Вказ. праця. Т. III. С. 63.

³⁹ Пап Степан, отець. Вказ. праця. С. 292; Пекар Атанасій В., ЧСВВ. Вказ. праця. Т. III. С. 63.

⁴⁰ ДАЗО. Ф. 64. Оп. 1. Спр. 66. Арк. 4.

⁴¹ Ibidem.

⁴² Пекар Атанасій В., ЧСВВ. Вказ. праця. Т. I. С. 75.

⁴³ ДАЗО. Ф. 151. Оп. 1. Спр. 1314. Арк. 2-3; Мукачівська Греко-Католицька єпархія. Вказ. праця. Т. III. С. 245-246.

рошу. З протоколу визитації дізнаємося, що у середині XVIII ст. в сільському храмі села Вільхівці був парохом священик Іван Михалько (Ioannes Mihayko) та його помічник, другий пресвітер – Василій Ердев (Basilius Erdö), яких висвятив єпископ Досифей⁴⁴. Сільський храм був освячений Марамороським єпископом Йосипом (Стойка)⁴⁵.

Отець Пекар зазначає, що «селяни, які допомогли спорудити монастир, почували себе вільними користуватися монастирськими надбаннями», через це Вільхівський монастир «ледва животів і не мав нагоди вповні розвинутися»⁴⁶.

Відповідно до переліку й опису монастирів Мараморошу 1755, 1756, 1765 і 1809 років – Вільхівська обитель у документах не згадується. Згадки про неї, як діючої, немає і в документах пов'язаних з розпуском і ліквідацією Марамороських монастирів⁴⁷.

У 1788 р. за наказом Йосифа II ліквідували майже всі православні монастирі в Мараморосі. До списку останніх, як недіючий, входив і Вільхівський⁴⁸.

Таким чином, дослідницькі праці та архівні матеріали дозволяють нам зробити попередні висновки. Вільхівський монастир був заснований і відповідно ліквідований у XVIII ст. У період з 1708 р. – дати заснування монастиря, і до його офіційного закриття у 1788 р. в житті обителі відбулися головні історичні події, пов'язані з його заснуванням, розвитком, становленням і закриттям.

Юридично монастир проіснував 80 років, однак фактично його активна фаза діяльності завершується у середині XVIII ст., а саме у 1751-1755 рр. У 1788 р. була ліквідована, вже залишена чернецтвом обитель, в якій ймовірно звершувало служіння тільки парафіяльне духовенство.

На основі повідомлення «Списання», можна стверджувати, що монастир був заснований у 1708 р. Ініціатором будівництва храму, а згодом і монастиря, був ієрей Іван Зубрицький. Останній, після смерті жінки, прийняв чернечий постриг від першого Марамороського єпископа Йосипа Стойки і був першим настоятелем монастиря. Храм майбутнього монастиря був побудований за часів протопопа, майбутнього православного Марамороського єпископа Досифея Феодоровича, – Дмитра Вульхувського. Останній був другим ігуменом Вільхівського монастиря, а в часи свого архієрейства часто перебував у цій обителі.

Храм монастиря освятив єпископ Йосип Стойка, антиминос якого зберігався в обителі на час опису 1749 р.

Загалом, це був радше невеликий скит, ніж монастир. У даному чернечому осередку ніколи не було багато монахів.

З середини XVIII ст. починається, ймовірно, занепад монастиря, адже відомості про нього повністю зникають з документального поля. У часі ліквідації монастирів

⁴⁴ ДАЗО. Ф. 151. Оп. 1. Спр. 1290. 22 арк; Гаджега В. Вказ. праця. С. 181; Мукачівська Греко-Католицька єпархія. Вказ. праця. Т. III. С. 204.

⁴⁵ Гаджега В. Вказ. праця. С. 181.

⁴⁶ Пекар Атанасій В., ЧСВВ. Вказ. праця. Т. III. С. 63.

⁴⁷ ДАЗО. Ф. 64. Оп. 1. Спр. 1170. 27 арк; Спр. 826. 1 арк; Спр. 968. 1 арк; Спр. 970. 2 арк; Спр. 1170. 28 арк; Спр. 1507. 4 арк; ДАЗО. Ф. 64. Оп. 5. Спр. 121. 12 арк; ДАЗО. Ф. 151. Оп. 5. Спр. 270. 20 арк; Спр. 416. 9 арк; Спр. 419. 27 арк; Кінах Гліб, о., ЧСВВ. Посіщення закарпатських монастирів... Вказ. праця. С. 432-446.

⁴⁸ ДАЗО. Ф. 64. Оп. 1. Спр. 1170. 27 арк; Кралицькій А. Вказ. праця. С. 51; Шематизмъ русскаго иночества Угрии на 1873 годъ. Съ короткимъ историческимъ очеркомъ монастырей тогоже. Унгарь, 1872. С. 14-15.

Мараморошу, Вільхівський монастир був закритий через відсутність монахів і, відповідно, вже як неіснуючий⁴⁹.

Загалом, окремі нововиявлені документи збагачують і розширюють відомості про діяльність монастиря у XVIII ст. Завдяки останнім зроблена спроба заповнення «білих плям» в історії обителі, що вносить значну корекцію до цілісної історичної картини церковного життя у комітаті Мараморош вказаного періоду.

Підсумки до статті дозволяють констатувати, що чернече життя Марамороської єпархії у XVIII ст. є малодослідженим, а тому це дає хороші перспективи для подальшого дослідження теми.

Загалом, обмежений обсяг статті не дозволяє охарактеризувати усі сфери діяльності чернецтва Марамороської єпархії у XVIII ст., але подані вище матеріали свідчать про значну інформативну наповненість і високі потенційні можливості джерел Держархіву Закарпатської області для дослідження історії Православної церкви Закарпаття у вказаний період.

REFERENCES

- Ciubotă, V., Delegan, M., Ghitta, O. & Rus, V.** (Eds.) (2007). *Mukachivska Hreko-Katolytska yeparkhiia. Dokumenty* [Mukachevo Greek Catholic Diocese. Documents]. Editura Muzeului Sătmărean. Vol. I. Satu Mare-Ujgorod [in Ukrainian].
- Ciubotă, V., Rus, V. & Bălu, D.** (Eds.) (2012). *Mukachivska Hreko-Katolytska yeparkhiia. Dokumenty* [Mukachevo Greek Catholic Diocese. Documents]. Editura Muzeului Sătmărean. Vol. II. Satu Mare [in Ukrainian].
- Ciubotă, V., Rus, V., Misiuk, M., Veskvarko, S. & Turuczko, S.** (2015). *Mukachivska Hreko-Katolytska yeparkhiia. Dokumenty* [Mukachevo Greek Catholic Diocese. Documents]. Editura Muzeului Sătmărean. Vol. III. Satu Mare [in Ukrainian].
- Delehan Mykhailo, Chubota Viorel & Horvat Iryna-Liuba** (2004). *Perelik fondiv Derzhavnogo arkhivu Zakarpatskoi oblasti Ukrainy* [List of funds of the State Archives of the Transcarpathian region of Ukraine]. Satu Mare – Uzhhorod: Vydavnytstvo Satumarskoho povitovoho muzeiu: Tipografia «Info-raĭia Zitei» [in Ukrainian].
- Fenysh, V. & Tsapulych, O.** (2004). Malobereznianskyi Sviato-Mykolaiivskyi monastyr ta narysy Chynu sv. Vasyliia Velykoho na Zakarpatti [Maloberezniansky St. Nicholas Monastery and essays on the Order of St. Basil the Great in Transcarpathia]. Uzhhorod [in Ukrainian].
- Hadzhega Vasylii** (1922). Dodatki k istorii Rusinov i ruskikh tserkvei v Maramoroshi. Studii istorychno-arkhivni [Additions to the history of Rusyns and Russian churches in Maramures. Historical and archival studies]. *Naukovyi Zbornyk tovarystva «Prosvita» v Uzhhorodi*, (Rochnyk I.), 140-228 [in Ruthenian].
- Hodinka, A.** (1911). A munkácsi görög szertartású püspökség okmánytára. I. KÖT. 1458-1715. Ungvár [in Hungarian].
- Kichera, V.** (2008). Instytutsiina rozbudova provintsii chynu Vasylian na Zakarpatti u period pravlinnia Mukachivskoho yepyskopa Andriia Bachynskoho (1773-1809) [Institutional development of the province of the rank of Basilian in Transcarpathia during the reign of Bishop Andriy Bachynsky of Mukachevo (1773-1809)]. *Rusin*, 3-4 (13-14), 76-83 [in Ukrainian].
- Kichera, V.** (2015). «Spysanie obytelei Maramoroshskykh» yak istorychne dzherelo [«Write-off of the monasteries of Maramures» as a historical source]. *Rumunsko-Ukrainski vidnosyny. Istoriia ta suchasnist*, 41-54 [in Ukrainian].
- Kinakh Hlib** (1926). Posishchennie maramoroskykh monastyriv 1749 r. [Visiting the Maramures monasteries in 1749]. *Zapysky ChSVV*, T. II, Vyp. 1-2, 105-122 [in Ruthenian].
- Kinakh Hlib** (1930). Posishchennia zakarpatskykh monastyriv ChSVV v rr. 1755, 1756, 1765, 1809 [Visiting the Transcarpathian monasteries of OSBM in 1755, 1756, 1765, 1809]. *Zapysky ChSVV*, T. III, Vyp. 3-4, 432-446 [in Ruthenian].
- Kralytskii, A.** (1865). Spysok monastyrei Chyna Sviatoho Vasyliia Velykoho, sushchestvovavshykh inohda v Maramoroshi (v Uhorshchyni) i istertykh imperatorom Iosyfom II 1788 h. [List of monas-

⁴⁹ Кічера В. Інституційна розбудова... С. 77.

- teries of the Order of St. Basil the Great, which sometimes existed in Maramures (Hungary) and was destroyed by Emperor Joseph II in 1788]. *Naukovyi sbornyk izdavaemyi literaturnym obshchestvom Halysko-Russkoi matytsi*. Vol. I-IV, 50-53 [in Ruthenian].
- Luchkai, M.** (2002). *Istoriia karpatskykh rusyniv* [History of the Carpathian Ruthenians]. Deshyfruvannia rukopysu Yu.M. Saka. Vol. III. Uzhhorod [in Ukrainian].
- Misiuk Mykhailo & Kutashi Olena** (2014). Anotovanyi perelik opysiv fondiv uhorskoho pokhodzhennia Berehivskoho pidrozdilu Derzhavnoho arkhivu Zakarpatskoi oblasti do 1918/1919 rr. – ta za 1938-1944/1945 rr. [Annotated list of descriptions of funds of Hungarian origin of the Berehovo subdivision of the State Archives of the Zakarpattia region before 1918/1919 – and for 1938-1944/1945]. Budapesht [in Ukrainian].
- Monych Oleksandr** (2009). *Zanevskyi monastyr v Polonynakh: Narysy z istorii Uholskoho ta Uhlianskoho monastyriv* [Zanevsky Monastery in Polonyny: Essays on the History of the Uholsky and Uglyansky Monasteries]. Uzhhorod [in Ukrainian].
- Monych Oleksandr** (2019). «Imstychivskyi ekzyl» v chasy pravlinnia ostannikh pravoslavnykh arkhiereiv Mukachivskoi yeparkhii: Ioanikiia (Zeikana) ta Mefodiia (Rakovetskoho) [«Imstychiv exile» during the reign of the last Orthodox bishops of the Mukachevo diocese: Ioanikiya (Zeikana) and Methodius (Rakovetsky)]. *Naukovi Zapysky Bohoslovsko-istorychnoho nauково-doslidnoho tsentru imeni arkhimandryta Vasyliia (Pronina)*, 6, 383-409 [in Ukrainian].
- Moroz, V.** (2020). Istoriia chernetstva u spadshchyni o. Anatoliia Kralytskoho, ChSVV [History of monasticism in the legacy of Fr. Anatoliy Kralytsky, OSBM]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu, Seriia «Istoriia»*, 1 (42), 20-29 [in Ukrainian].
- Pahyria, V.** (1994). *Monastyri Zakarpattia (1360-1939)* [Monasteries of Transcarpathia (1360-1939)]. Mukachevo [in Ukrainian].
- Pap Stepan** (2002). *Istoriia Zakarpattia* [History of Transcarpathia]. T. II. Ivano-Frankivsk, [in Ukrainian].
- Pekar Atanasii, V.** (1997). *Narysy istorii Tserkvy Zakarpattia* [Essays on the history of the Church of Transcarpathia]. Seriia II. «Zapysky ChSVV». Sektsiia I. T. I: Yerarkhichne oformlennia. Rym-Lviv [in Ukrainian].
- Pekar Atanasii, V.** (2014). *Narysy istorii Tserkvy Zakarpattia* [Essays on the history of the Church of Transcarpathia]. T. III: Monashe zhyttia. Uzhhorod [in Ukrainian].
- Petrov, A.** (1905). «*Staraia vera*» i uniiia v XVII-XVIII vv. *Poiasnitelnaia zapiska* [«Old Faith» and the union in the XVII-XVIII centuries. Explanatory note]. Materialy dlia istorii Ugorskoi Rusi, T. I. Sankt-Peterburg [in Russian].
- Petrov, A.** (1906). «*Staraia vera*» i uniiia v XVII-XVIII vv. *Poiasnytelnaia zapyska* [«Old Faith» and the union in the XVII-XVIII centuries. Explanatory note]. Materialy dlia istorii Ugorskoi Rusi, T. II. Sankt-Peterburg [in Russian].
- Pronin, Vasiliy** (2009). *Istoriia Pravoslavnoi Tserkvi na Zakarpattie* [History of the Orthodox Church in Transcarpathia]. Mukachevo: Sviato-Nykolaevskyi Mukachevskyi monastyr, ORP «Φιλοκαλία» [in Russian].
- Syrokhman, M.** (2000). *Tserkvy Ukrainy. Zakarpattia* [Churches of Ukraine. Transcarpathia]. Lviv [in Ukrainian].
- Zhatkovich, Yu.** (1891, 01 sentiabria). Epyskopy Maramoroshskye [Bishops of Maramures]. *Lystok*, 17, 196-197 [in Ruthenian].
- Zhatkovich, Yu.** (1891, 15 sentiabria). Epyskopy Maramoroshskye [Bishops of Maramures]. *Lystok*, 22, 196-197 [in Ruthenian].

Oleksandr Monych

(Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine)

e-mail: maleksandr@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1264-2305>

Petro-Pavlivsky Monastery in the Village of Irhóc (Vilkhivtsi) in the 18th Century

The article explores the history of the origin and development of Petro-Pavlivsky Monastery (Saints Peter and Paul Monastery) in the village of Vilkhivtsi, Tyachiv district, Transcarpathian region.

The relevance of the research topic is due to the need for an objective and impartial reconstruction of the integral church life of Máramaros Eparchy in the 18th century. The research, owing to new discovered archival materials, for the first time reveals the hitherto unknown facts from the history of the Vilkhivtsi monastery.

The main methods used in the study were: critical analysis of sources, historical-comparative, topological and descriptive method, as well as the synthesis of logical and structural-system analysis of the newly discovered material.

The studied documents and analytical works prove that foundation date of the monastic center is 1708. This allows us to state that the monastery was one of the oldest – «newly created» monastic centers of Máramaros Eparchy in the first half of the 18th century and occupied although short, but prominent place in the ecclesiastical life of the county.

The data of the State Archives in Transcarpathian region, as well as research works made it possible to get acquainted with the main stages of the monastery activities in the 18th century. This provides prospects and opportunity for further researches: studying the constituent documents, the life of the first abbots of the monastery, certain aspects of monastic life, land and economic affairs, biographies of the monks of the monastery, and so on.

The prospect for further research is that further study of the monastery activities will more comprehensively fill the existing gaps in the history of monasticism of Máramaros Eparchy. Elaboration of the research topic will allow to expand permanent knowledge about the inner life of the monasteries of Máramaros in the specified period; will permit to study the church history in Transcarpathia in the 18th century, in general.

Keywords: Máramaros, eparchy, monastery, bishop, abbot, hegumen, monasticism, document